

TEMAT NR 13: WZROST I ROZWÓJ GOSPODARCZY PAŃSTWA

1. CZYM SĄ WZROST I ROZWÓJ GOSPODARCZY?

Wzrost gospodarczy w danym państwie polega na zwiększeniu produkcji dóbr i liczby świadczonych usług w krótkim czasie. Jest on zmianą ilościową, co oznacza, że nie towarzyszą mu zmiany struktury gospodarki. **Rozwój gospodarczy** to z kolei proces przemian ilościowo-jakościowych, polegających na zwiększeniu produkcji dóbr i liczby świadczonych usług w długim okresie i prowadzących do zmian w strukturze gospodarki. Rozwój gospodarczy dokonuje się przy zróżnicowanej dynamice przemian poszczególnych elementów gospodarki. Oznacza to, że produkcja niektórych dóbr czy świadczonych usług maleje lub zanika (np. ze względu na ich niską jakość, zmiany zapotrzebowania na nie na rynku), podczas gdy produkcja innych dóbr czy świadczonych usług znacznie wzrasta lub nawet pojawiają się nowe produkty lub usługi (np. związane z postępowaniem technologicznym i zmianami oczekiwań konsumentów). Na rozwój gospodarczy wpływają:

a) czynniki zewnętrzne, np.: procesy integracji europejskiej, postęp naukowy i technologiczny, rozwój informatyzacji, zmiany postaw konsumentów, zmiany kierunków wymiany handlowej;

b) czynniki wewnętrzne, np.: zmiany polityki państwa, transformacja gospodarki, zmiany struktury demograficznej i społecznej.

Pojęcia *wzrost* i *rozwój gospodarczy* **nie są tożsame**. Dzieje się tak, ponieważ rozwój gospodarki może dokonywać się przy spadku lub nawet zaniku pewnych elementów (dziedzin) gospodarki, co przejawia się spadkiem niektórych wskaźników ekonomicznych (np. zatrudnienia w nierentownych sektorach gospodarki, eksportu niezaawansowanych technologicznie produktów).

2. MIERNIKI ROZWOJU GOSPODARCZEGO.

Najpopularniejszym miernikiem wzrostu gospodarczego jest **produkt krajowy brutto**, czyli **PKB**. Mierzy on wartość towarów i usług, jaką wytworzyła gospodarka kraju w jednym roku. Dzięki porównaniu wartości tego miernika w kolejnych latach można ocenić **dynamikę PKB** (procentową zmianę w stosunku do wybranego roku), a tym samym – **tempo wzrostu gospodarczego**. Należy jednak pamiętać, że wzrost wartości PKB nie musi oznaczać wzrostu ilości wytworzonych produktów. Na wzrost wartości PKB wpływa bowiem także wzrost cen. Aby brać pod uwagę tylko wzrost produkcji, wylicza się PKB w **cenach stałych** (wartość PKB w kolejnym roku wycenia się tak, jakby ceny się nie zmieniły). Pomiar ten pozwala

poznać **realny wzrost PKB**. W odróżnieniu od **nominalnego wzrostu PKB** eliminuje on wpływ zmian cen na PKB. Dlatego jest lepszą miarą aktywności gospodarczej.

Poniższa tabela przedstawia wybrane mierniki wzrostu gospodarczego.

Nazwa wskaźnika	Definicja
Produkt krajowy brutto (PKB)	Suma wartości wytworzonych towarów oraz świadczonych usług na terenie danego kraju, niezależnie od własności czynników produkcji (krajowej bądź zagranicznej).
Produkt narodowy brutto (PNB)	Wartość wytworzonych towarów oraz świadczonych usług na terenie danego kraju, skorygowana o saldo dochodów uzyskanych przez podmioty krajowe za granicą i podmioty zagraniczne w kraju.
Produkt narodowy netto (PNN)	Wartość PNB pomniejszona o amortyzację, czyli wartość zużycia środków trwałych, np. maszyn do produkcji.
Dochód narodowy (DN)	Wartość PNN pomniejszona o wartość podatków pośrednich (VAT, akcyzę).

3. WSKAŹNIKI ROZWOJU GOSPODARCZEGO.

Najpowszechniejszym wskaźnikiem, który określa poziom rozwoju gospodarczego i jest stosowany w porównaniach międzynarodowych, jest **produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca** (PKB). Jest to miara określająca wartość towarów i usług wytworzonych w gospodarce danego państwa w określonym czasie (np. w ciągu roku), podzielona przez liczbę jego mieszkańców (*per capita*).

Wzrost gospodarczy mierzy się również za pomocą **wskaźnika rozwoju społecznego** (HDI – ang. **Human Development Index**). Jest to syntetyczny miernik społeczno-ekonomicznego rozwoju państw, który zastał wprowadzony w 1993 r. przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla celów porównań międzynarodowych. Na wartość tego wskaźnika składają się wskaźniki dotyczące: oczekiwanej długości życia, średniej liczby lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych, oczekiwanej liczby lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia oraz dochodu narodowego w przeliczeniu na mieszkańca. HDI daje szerszy obraz poziomu dobrobytu gospodarczego w państwach niż wskaźnik PKB, ponieważ w swojej strukturze uwzględnia także wskaźniki świadczące o jakości życia społeczeństwa.

Oprócz wskaźników PKB i HDI stosuje się inne **syntetyczne mierniki innowacyjności gospodarki** lub **jakości kapitału ludzkiego**. Kapitał ludzki to wiedza, umiejętności, zdolności i inne przymioty ludzi, które są istotne w procesach ekonomicznych. Przy czym współcześnie kapitał ludzki uznaje się za najważniejszy czynnik rozwoju gospodarczego,

gdyż w coraz większym stopniu przyczynia się on do kształtowania **gospodarki opartej na wiedzy (GOW)**. Gospodarka oparta na wiedzy jest to gospodarka, której rozwój dokonuje się głównie w wyniku tworzenia, przekazywania i praktycznego wykorzystania wiedzy i informacji. Konkurowanie państw, regionów, podmiotów gospodarczych, instytucji i poszczególnych jednostek, które we wcześniejszych latach dokonywało się w dużym stopniu na podstawie zasobów materialnych, jest w niej zastępowane konkurowaniem przez zasoby niematerialne, w tym głównie kapitał ludzki, wiedzę oraz nowe technologie.

Poniższa tabela przedstawia wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego.

Skrót wskaźnika	Pełna nazwa wskaźnika	Definicja
PKB per capita	Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca.	Wartość PKB podzielona przez liczbę mieszkańców danego kraju.
DN per capita	Dochód narodowy w przeliczeniu na jednego mieszkańca.	Wartość dochodu narodowego podzielona przez liczbę mieszkańców danego kraju.
PKB per capita według parytetu siły nabywczej	Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca według parytetu siły nabywczej.	Wartość PKB per capita z uwzględnieniem siły nabywczej waluty, czyli ilości towarów i usług, które mieszkaniec danego państwa może kupić na rynku międzynarodowym za przypadającą za niego część PKB.
-	Wskaźnik zatrudnienia.	Wskaźnik określający, jaki odsetek ludności w wieku produkcyjnym (od 15 do 64 roku życia) pracuje zawodowo.

4. CYKL KONIUNKTURALNY.

Długotrwały wzrost gospodarczy nie zachodzi zawsze z takim samym natężeniem. Mówimy, że nakładają się na niego wahania cykliczne, czyli zmiany aktywności gospodarczej. Występujące na przemian okresy przyspieszenia i spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego noszą nazwę **cyklu koniunkturalnego**. Wahania cykliczne są typowe dla gospodarek rynkowych, dlatego celem polityki makroekonomicznej jest łagodzenie niekorzystnych konsekwencji spadku koniunktury na rynku. Na cykl koniunkturalny składają się następujące fazy:

a) faza ożywienia, w czasie której wzrastają liczba inwestycji, spożycie oraz PKB, a zmniejsza się bezrobocie,

b) faza rozkwitu, w trakcie której nadal szybko wzrastają liczba inwestycji, spożycie i PKB, a także zmniejsza się bezrobocie, jednak zwiększający się popyt prowadzi do narastania zjawisk nierównowagi gospodarczej, m.in. do wzrostu inflacji i deficytu handlowego,

c) faza spowolnienia, podczas której zmniejsza się tempo wzrostu liczby inwestycji, spożycia i PKB, a jednocześnie wzrasta bezrobocie i zwiększa się liczba zjawisk nierównowagi gospodarczej (np. wzrost deficytu handlowego, czyli ujemnego salda w handlu zagranicznym powstałego w wyniku większego importu niż eksportu, wzrost inflacji),

d) faza recesji, w czasie której zmniejszają się liczba inwestycji, spożycie i PKB, a wzrasta bezrobocie i zmniejsza się skala nierównowagi gospodarczej.

Przyczynami zmian koniunkturalnych są m.in.: niedoskonałości mechanizmu rynkowego, zmiany uwarunkowań na arenie międzynarodowej, wojny, klęski żywiołowe, cykle polityczne (regularne zmiany polityki gospodarczej związane z wyborami i decyzjami polityków, którzy chcą pozyskać wyborców i zapewnić sobie reelekcję), zmiany prawne, zmiany demograficzne, postęp technologiczny, zmiany w konsumpcji i inwestycjach.

MATERIAŁY I POMOCE EDUKACYJNE DO TEMATU – WZROST I ROZWÓJ GOSPODARCZY PAŃSTWA

Krok w przedsiębiorczość, Podręcznik do podstaw przedsiębiorczości dla szkół ponadgimnazjalnych, Zbigniew Makiela, Tomasz Rachwał, Nowa Era, Warszawa 2014

Portale i strony internetowe - www.podrecznik.edugate.pl, pl.wikipedia.org, www.nbportal.pl, mfiles.pl, encyklopedia.pwn.pl, stat.gov.pl, www.forbes.pl, www.mikroekonomia.net, www.egospodarka.pl, www.szkolnictwo.pl, www.money.pl, wolniprzedsiebiorcy.org, www.edukacjagieldowa.pl, www.naukowiec.org, filmy na YouTube o wzroście i rozwoju gospodarczym państwa oraz o cyklu koniunkturalnym.

POLECENIA DO WYKONANIA

Proszę przeczytać powyższe streszczenie, ewentualnie temat z podręcznika „Wzrost i rozwój gospodarczy państwa”, str. 52-55 lub skorzystać ze źródeł internetowych, a następnie odpowiedzieć na pytania i wysłać odpowiedzi do 19 maja 2020 r. na e-maila: rsegda1@o2.pl:

- 1. Wyjaśnij pojęcia wzrostu i rozwoju gospodarczego państwa.**
- 2. Scharakteryzuj mierniki i wskaźniki rozwoju gospodarczego.**
- 3. Wyjaśnij pojęcie cyklu koniunkturalnego oraz wymień i opisz jego fazy.**

W razie problemów proszę pisać do mnie na wyżej podanego e-maila.